

3.9.2010

Kansalliskirjasto

KIRJASTOJEN YHTEISET PALVELUT JA TALOUDEN SEURANTA

Kirjastojen yhteiset palvelut on kuvattu liitteessä 1.

1. Tausta

YLIOPISTOUUDISTUS

Uusi yliopistolaki astui voimaan 1. tammikuuta 2010. Uuden lain mukaan yliopistot ovat nyt itsenäisen oikeushenkilön asemassa. Tämän johdosta yliopistot irtautuivat valtion kirjanpidosta ja alkoivat toimia itsenäisinä kirjanpitovelvollisina. Tämä merkitsi muutosta sekä käytettävien järjestelmien että käytäntöjen osalta. Talouden seurannassa siirryttiin budjettitalouteen ja rahoittajien edellyttämään kokonaiskustannusmallin käyttöön.

TALOUSHALLINNON JÄRJESTELMÄKSI SAP

Kirjanpidon ja talousseurannan järjestelmäksi valittiin SAP. Järjestelmä otettiin käyttöön hyvin nopeasti. Kirjauspuitteet määriteltiin nopean aikataulun puitteissa, jolloin osa totutuista seurantatasoista poistui. Järjestelmävaihdosta johtuen palkkakirjausten kohdentaminen muuttui oleellisesti. Aiempi palkkojen kohdentaminen palkkajärjestelmän avulla poistui. Palkkojen kohdentaminen siirtyi tehtäväksi Sole Time Management ohjelman tuntikirjausten perusteella.

TYÖAJAN KOHDENTAMISEEN SOLE TIME MANAGEMENT

Tuntiseuranta ja palkkojen kohdentaminen toteutetaan nyt SOLE Time Management ohjelmalla. Useimmat yliopistot käyttävät SOLE TM ohjelmistoa työajan kohdentamiseen. Järjestelmän avulla työaika kohdennetaan perus-, täydentävään ja maksulliseen toimintaan. Lisäksi työaika kohdennetaan erilaisiin tehtäviin: koordinointi, aineiston hankinta, Nelli, kirjastojärjestelmät, projektit jne. (Liite2). Seurantatasoista jäi kuitenkin pois aiempi palkkajärjestelmän avulla palkkojen kohdentaminen projektille / sektorille. Nyt palkat kohdistuvat kirjanpidossa tulosalueen yhteisille palkkaprojekteille.

TYÖTEHTÄVÄT YLI SEKTORIRAJOJEN

Kirjastoverkkopalveluissa asiantuntijat tekevät työtä yli sektorirajojen. He kohdistavat työaikansa erilaisiin tehtäviin sekä perustoimintaan, täydentävän rahoitukseen ja maksulliseen toimintaan.

Palvelujen tuottamisessa ei kehitetä prosesseja kirjastosektorin mukaan vaan esim. verkkoaineisto hankintaan niistä kiinnostuneilla tahoille samalla neuvotteluprosessilla. Samoin kirjastojärjestelmän ylläpito ja kehittäminen hoidetaan samalla prosessilla sekä yliopisto- että ammattikoulusektorille. Henkilöstöressurssien kohdentamista ei tehdä kirjastosektorin mukaan, vaan palvelujen vuotuisten ja pitemmän aikavälin kehittämissuunnitelmien mukaan.

ARVONLISÄVERO, YLEISKUSTANNUSERÄT JA INDEKSIKOROTUS

Arvonlisälainsäädännön muutos vuoden 2010 alussa sekä yliopistojen aseman muutos vaikuttavat arvonlisäverokäytäntöihin. Vuonna 2010 uutta on ns. käänteinen arvonlisävero joka kohdistuu ulkomaisiin hankintoihin. Kirjastoverkkopalveluissa esim. verkkoaineostot, ohjelmistot ja ohjelmistoihin liittyvät palvelut ovat tämän veron piirissä.

OKM teki kesällä 2010 linjauksen, jonka mukaan Kansalliskirjaston täydentäväänkin rahoitukseen tulee arvonlisäverokompensaatio. Kompensaatio koskee arvonlisäveroa ja käänteistä arvonlisäveroa. Arvonlisämenettely kirjataan myöntöihin.

Helsingin yliopiston rehtorin yleiskustannuserä täydentävästä rahoituksesta on 5%. Kirjasto on yleensä saanut vapautuksen yleiskustannuserästä. Opetus- ja kulttuuriministeriön, Helsingin yliopiston ja Kansalliskirjaston välisissä neuvotteluissa sovittiin, että tavoitteena on että yliopisto ei perisi yleiskustannusta perustoiminnan kaltaisista hankkeista. Kansalliskirjastolla on mahdollisuus periä 10% yleiskustannuserä. Kirjasto perii tyypillisesti toteutuneita kustannuksia vastaavan yleiskustannuksen (esim. tilavuokrat).

Yliopistojen rahoitukseen tulee indeksikorotus 2011 alkaen. Yliopisto kohdentaa siitä osuuden laitoksilleen, myös Kansalliskirjastolle. Vuonna 2011 korotus on 1,1 % perusrahoituksesta, ja sillä katetaan tiloihin ja palkkoihin liittyviä korotuksia.

2. Rahoitus

Esitys kirjastojen yhteisten palvelujen keskitetyn rahoituksen periaatteista on kirjaston ulkoisilla verkkosivuilla osoitteessa

<http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/koordinointi/kirjastosektorit.html>

Kirjastojen yhteisten palvelujen rahoitus perustuu kirjaston toimialan laajentamisen yhteydessä tehtyihin ratkaisuihin, jotka perustuivat silloin voimassa oleviin sopimuksiin Kansalliskirjaston ja kirjastojen välillä. Kirjastojen yhteisten palvelujen rahoitus vuonna 2010 on 6 208 023 € (ilman alv). Lukuun sisältyy vuonna 2010 saatu lisärahoitus 250 000€ kirjastojen yhteisten palvelujen rahoitustason nostoon sekä 300 000€ Lindan ja Arton vapaan kansalaiskäytön kustannuksiin. Kirjastojen yhteisten palvelujen rahoitus on kuvattu taulukossa 1.

Taulukko 1. Kirjastojen yhteisten palvelujen rahoitus 2010

Rahoituslähde	Sektorirahoitus	Alv-kompensaatio (2010)
Perusmäärärahat	4 607 606	812 917
<ul style="list-style-type: none"> • hankinta • nelli • tietokannat* • koordinointi** 	3 614 800 379 200 361 000 252 606	727 200 45 890 16 321 20 356
Täydentävä rahoitus	1 340 000	
<ul style="list-style-type: none"> • yleiset kirjastot • Yhteisluetteloinnin keh. (Vapaa kansalaiskäyttö) • AMK lisämääräraha 	790 000 300 000 250 000	
Maksullinen palvelutoiminta	260 417	
Yhteensä	6 208 023	
Alv-kompensaatio	812 917	
Määrärahat ja alv-kompensaatiot yhteensä	7 020 940	

* Lisäksi Kansalliskirjasto kohdentaa 120.000 e + alv kompensatio 4.564 e omien tietokanta ja järjestelmäpalveluiden tuottamiseen

** Sisältää Kansalliskirjaston valtakunnallista määrärahaa 37.606 e + alv kompensatio 2.450 e

Kansalliskirjasto on saanut määrärahoja hankkeisiin, jotka jatkossa tukevat myös kirjastoille tuotettavia palveluja. Hankerahoituksen osuus on kuvattu taulukossa 2.

Taulukko 2. Hankkeet

Rahoituslähde		Alv-kompensaatio (2010)
Hankemäärärahat	1 110 491	
• KDK asiakasliittymä	800 000	
• KDK formaattimuunnin	59 000	
• KDK käytettävyyssuunn.	33 000	
• Julkaisuarkistoinfra-hanke (2010 osuus)	218 491	3 150

Kirjastoverkkopalvelujen budjetti rakentuu 2010 palveluittain (Liite 3):

- hankinta
- nelli
- kirjastojärjestelmä, tietokannat
- koordinointi

Kirjastosektori palvelujen seurattavat kululajit ovat:

- e-aineistojen lisenssit
- henkilöstökulut
- atk-ylläpito ja kehittäminen
- tilakustannukset
- muut kulut

Kiinteät kustannukset muodostuvat verkkoaineistojen lisensseistä, atk-ylläpitoluista, vakituisen henkilökunnan kustannuksista ja tilakustannuksista .

Vuonna 2011 KDK-asiakasliittymän ylläpito on uusi palvelu. Rekrytoitava uusi henkilöstö tulee sijoittumaan useaan toimintayksikköön/palveluun.

3. Henkilöstö

V. 2010 Kirjastoverkkopalveluiden sektoreille tarjoamissa palveluissa työskentelee 43 henkilöä, joista vakinaisessa työsuhteessa 33. Määräaikaiset työntekijät ovat pääsääntöisesti projekteissa.

Kirjastoverkkopalvelujen henkilökuntaan kuuluu sen lisäksi e-vapaakappaleiden ja pitkäaikaissäilytyksen parissa sekä maksullisen palvelun tehtävissä työskenteleviä. Tulosalueen henkilökunnan kokonaismäärä on 56.

Sektoripalveluiden henkilöstöstä 88 % työskentelee kokoaikaisesti ja 12 % osa-aikaisesti. Osa-aikaisten lukumäärässä ovat mukana osa-aikaeläkeläiset, osa-aikaisessa palvelusuhteessa olevat ja osittaisella hoitovapaalla olevat henkilöt.

Sektoripalveluiden henkilökunnasta valta-osa on asiantuntijatehtävissä. Järjestelmien kanssa työskenteleviä (tietojärjestelmäasiantuntijoita, tietotekniikkasuunnittelijoita, atk-erikoistutkijoita tai pääsuunnittelijoita) on 22 henkilöä, muissa asiantuntijatehtävissä 9 henkilöä ja loput hallinto- tai tukitehtävissä.

Kirjastoverkkopalveluissa hoidetaan monia ainutlaatuisia tehtäviä, joissa on kansallisen tason vastuita. Joihinkin työtehtäviin ei ole olemassa varsinaista koulutusta, vaan niihin tarvittavaa osaamista kehitetään kansainvälisen yhteistyön kautta. Kansainväliset konferenssit ja seminaarit ovat välttämättömiä sekä oppimisen että työn kehittämisen kannalta. Koulutuksiin ja matkoihin budjetoidaan n. 3-5 % kunkin toiminnan kustannuksista.

Liite 1. Kirjastojen yhteiset palvelut

Kirjastojen yhteiset palvelut muodostuvat verkkoaineiston hankinnasta, Nelli-portaalin ja kirjastojärjestelmän ylläpidosta ja kehittämisestä, tietokantojen ylläpidosta ja käyttöönsäasettamisesta sekä koordinoitupalveluista. Lisäksi projektirahoituksen ja maksullisen palvelun keinoin tarjotaan julkaisuarkistopalveluita yo-, amk- kirjastoille ja erikoiskirjastoille (Kuva 1).

Kirjastosektoripalvelujen koordinointi

Kansalliskirjaston toimialalajennus ja uudet vastuut kirjastojen palveluyksikkönä tulivat voimaan kesällä 2006. Kirjastosektoripalveluiden koordinointi käsittää palvelujen johtamisen, yhteiset taloushallinnon palvelut, tieteellisten kirjastojen yhteistilaston ylläpidon ja kehittämisen sekä keskitettyjen palvelujen palvelukyselyjen ja kirjastojen yhteisten asiakaskyselyjen koordinoinnin ja toteuttamisen, koulutustilaisuuksien tarjonnan, palveluihin liittyvän tutkimusyhteistyön sekä kirjastopalveluita koskevan tiedotuksen.

Kirjastojen yhteiset palvelut

Kirjastojen yhteiset palvelut muodostuvat useasta eri palvelusta. Kirjastosektorit ovat vuosien kuluessa valinneet ne palvelut, joita pitävät tärkeinä. Palvelut:

- Verkkoaineistojen keskitetty hankinta, FinELib (kaikki kirjastosektorit)
- Nelli-tiedonhakuportaalin ylläpito ja kehittäminen (yo- ja amk-sektori, yleiset kirjastot)
- Kirjastojärjestelmän ylläpito ja kehittäminen (yo- ja amk-sektori, joitakin erikoiskirjastoja)

- Tietokantojen haku- ja poimintaluettelointikäyttö (hakukäyttö kaikki sektorit, poimintaluettelointi yo- ja amk-sektori sekä yleiset kirjastot)
- Standardointi (kaikki kirjastosektorit)

Kansalliskirjasto toteuttaa yliopisto- ja ammattikorkeakoulukirjastojen sekä yleisten kirjastojen verkkoaineiston keskitetyt hankintapalvelut ja Nelli-tiedonhakuportaalin ylläpito- ja kehittämisspalvelut. Opetusministeriön keskitetty rahoitus kattaa osan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen lisenssien kustannuksista, yliopisto- ja ammattikorkeakoulujen sekä yleisten kirjastojen palveluihin liittyvät henkilöstökulut sekä atk-ylläpitokulut.

Kansalliskirjasto toteuttaa yliopisto- ja ammattikorkeakoulukirjastojen kirjastojärjestelmän ylläpito- ja kehittämisspalvelut. Opetusministeriön keskitetty rahoitus kattaa henkilöstökulut sekä atk-ylläpitokulut. Kansalliskirjasto kohdentaa lisäksi rahoitusta kansallisbibliografiatietokantojen ylläpidon ja kehittämisen kustannuksiin.

Kansallisbibliografiatietokantojen (Fennica, Viola) sekä yhteistietokantojen (Linda, Arto) haku- ja poimintaluettelointikäytön kustannukset korkeakouluille ja yleisille kirjastoille sisältyvät opetus- ja kulttuuriministeriön Kansalliskirjastolle myöntämään rahoitukseen. Kansalliskirjaston ylläpitämien tietokantojen vapaa kansalaiskäyttö tuli mahdolliseksi vuoden 2010 alussa erillisen rahoituksen ansioista.

Palveluihin liittyvät taloushallinnon palvelut, viestintä- ja koulutuspalvelut sekä prosessien ylläpidossa tarvittavien työvälineiden kehittämisen sisältyvät pääosin OKM:n kirjastolle myöntämän sektorirahoitukseen. Kansalliskirjaston hallintopalvelut koordinoi taloushallinnon kehittämistä.

Erikoiskirjastot maksavat saamistaan palveluista maksullisen palvelutoiminnan hinnoittelun mukaisesti lukuun ottamatta toimialalaajennukseen saatua 13 000 rahoitusta.

Muut palvelut

Kansalliskirjasto kehittää julkaisuarkistoihin liittyvää infrastruktuuria (erityisesti DSpace) yhteistyössä kirjastojen kanssa. Toiminnan rahoitus perustuu projektirahoitukseen sekä liiketoimintaan. Palvelua hyödyntävät kaikki ammattikorkeakoulukirjastot (Theseus), useat yliopistokirjastot sekä erikoiskirjastot.

Kansallinen digitaalinen kirjasto (KDK) asiakasliittymän ylläpitovastuu tulee Kansalliskirjaston pysyväksi toiminnaksi 2011 aikana. Palvelun asiakaskunta muodostuu kirjastoista, arkistoista ja museoista. Pysyvä rahoitus sisältää ohjelmisto-, henkilöstö- ja tilakulut ja muut kustannukset. Pysyvän rahoituksen tasosta ei ole vielä saatu päätöstä.